

**MAHALLIY MUSIQA USLUBLARINI INDIVIDUAL YONDASHUV
ASOSIDA O‘QITISHDA ILG‘OR XORIJIY TAJRIBALARDAN
FOYDALANISH.**

Karimov Jahongir Tohirjon o‘g‘li

Namangan davlat pedagogika instituti

Musiqa ta‘limi va san‘at yo‘nalishi magistratura 1-kurstalabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada mahalliy musiqa uslublarini o‘qitishda individual yondashuvlarni qo‘llash hamda ilg‘or xorijiy tajribalarni integratsiyalash masalalari o‘rganiladi. Tadqiqotda mahalliy va xorijiy tajribalar tahlili asosida o‘quvchilarning musiqaga qiziqishini oshirish, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun innovatsion metodlar taklif etiladi.*

Kalit so‘zlar: *mahalliy musiqa, individual yondashuv, xorijiy tajriba, o‘qitish metodlari, musiqiy ta‘lim.*

Mahalliy musiqa madaniy merosning ajralmas qismi hisoblanadi. Uni o‘qitishda individual yondashuvlarning ahamiyati so‘nggi yillarda tobora ortib bormoqda. Shu bilan birga, xorijiy ta‘lim tizimida qo‘llaniladigan ilg‘or usullarni mahalliy sharoitga moslashtirish imkoniyatlari dolzarb masalalardan biridir. Mazkur maqolada ushbu masala bo‘yicha o‘rganishlar olib borilib, samarali pedagogik yondashuvlar tavsiya etiladi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Adabiyotlarni tahlil qilish: mahalliy va xorijiy manbalarni o‘rganish.
- Eksperimental yondashuv: turli pedagogik metodlarni sinovdan o‘tkazish.
- So‘rovnoma va suhbatlar: o‘qituvchi va o‘quvchilar fikrlarini o‘rganish.
- Qiyosiy tahlil: xorijiy tajribani mahalliy sharoitga moslashtirish imkoniyatlarini baholash.

Ilg'or xorijiy tajribalarni milliy musiqiy uslublarni individual yondashuv asosida o'rgatishda qo'llash

Kirish

- Mavzuning dolzarbligi: Globallashuv sharoitida milliy musiqiy uslublarni saqlab qolishning ahamiyati.

- Individual yondashuvning o'rni: O'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim metodlarini moslashtirish.

- Xorijiy usullardan foydalanish: Milliy amaliyotlarni rivojlantirish uchun xalqaro tajribadan saboq olish.

Milliy musiqiy uslublarni tushunish

Milliy musiqiy uslublarni har bir xalqning madaniyati va tarixiy taraqqiyotining mahsuli hisoblanadi. Ular xalqning milliy o'zligini ifoda etadi, tarixiy voqealar, urf-odatlar va an'analarning yodgorligidir. Milliy musiqiy uslublarni o'rganish orqali o'quvchilar nafaqat musiqiy bilimga ega bo'lishadi, balki o'z madaniyatiga hurmat va qiziqish bilan yondashishni o'rganadilar.

Milliy musiqiy uslublarning xususiyatlari

Milliy musiqiy uslublarning o'ziga xos xususiyatlarini quyidagicha tahlil qilish mumkin:

Ritmlar

Milliy musiqada ritmlar turli xil bo'lib, ular xalqning madaniy va mintaqaviy xususiyatlariga bog'liq. Masalan:

- O'zbek milliy musiqasida Shashmaqom ritmik tizimlari boy va murakkab tuzilishga ega.

- Mahalliy o'yin va ashulalarning ritmikasi esa ko'proq xalqning kundalik hayoti va bayramlarini aks ettiradi.

Ohanglar

Ohanglar milliy musiqaning asosiy mazmunini tashkil etadi va xalqning ruhiy holatini ifodalaydi. Misol uchun:

- O‘zbek xalq qo‘shiqalarida ohanglar ko‘pincha kuy va ashula aralashmasidan iborat bo‘lib, qayg‘u yoki quvonchni kuchli ifodalaydi.

- Turkiston hududida Shashmaqom ohanglari tasavvufiy falsafa bilan uyg‘unlashib, chuqur ma‘naviy mazmuni aks ettiradi.

Madaniy ahamiyati

Milliy musiqiy uslublar xalqning tarixi, urf-odatlari va qadriyatlarini avlodlardan avlodga yetkazadi.

- Masalan, bayramlarda ijro etiladigan musiqalar xalq birligini kuchaytiradi, urf-odatlarini jonlantiradi.

- Qadimgi cholg‘u asboblari (dutor, tanbur, rubob va boshqalar) orqali ijro etilgan kuylar xalq musiqiy merosining jonli namunasi.

Milliy musiqani o‘rgatishda yuzaga keladigan muammolar

Milliy musiqiy uslublarni o‘qitish jarayonida quyidagi muammolar uchraydi:

Resurslarning yetishmasligi

- O‘quv materiallari va qo‘llanmalar: Ko‘plab milliy musiqalar uchun zamonaviy o‘quv qo‘llanmalari yo‘q yoki cheklangan miqdorda mavjud.

- Cholg‘u asboblari yetishmovchiligi: O‘quvchilar uchun milliy cholg‘u asboblarini topish qiyin, bu esa amaliy mashg‘ulotlarni cheklaydi.

Eskirgan usullar

- Ko‘pincha dars berishda an‘anaviy va bir xil metodlardan foydalaniladi, bu esa o‘quvchilarni zeriktirishi yoki qiziqishni pasaytirishi mumkin.

- Zamonaviy texnologiyalarni qo‘llashga e‘tibor berilmaydi, bu esa milliy musiqani yangi avlodga yetkazishda qiyinchilik tug‘diradi.

Shaxsiylashtirishning kamligi

- Ta‘lim jarayonida har bir o‘quvchining qiziqishlari, qobiliyatlari va o‘ziga xos ehtiyojlari inobatga olinmaydi.

- Misol uchun, ayrim o‘quvchilar cholg‘u asboblarni o‘rganishni xohlaydi, boshqalar esa ashula yoki kompozitsiyaga qiziqadi. Ammo umumiy darslar bu ehtiyojlarni qondira olmaydi.

Musiqiy mutaxassislarning yetishmasligi

- Milliy musiqani chuqur biladigan va o‘quvchilar bilan ishlashga tayyor bo‘lgan pedagoglarning kamligi ta’lim sifatini pasaytiradi.

- Yosh mutaxassislarni tayyorlashga yetarlicha e’tibor berilmasligi bu muammoni yanada kuchaytiradi.

Madaniy muhitning ta’siri

- Globallashtirish sababli yoshlar orasida milliy musiqaga nisbatan qiziqish kamayib, xorijiy musiqalarga ko‘proq e’tibor qaratilmoqda.

- Milliy musiqiy uslublarni ommalashtirishga yo‘naltirilgan dasturlar yetarli emas.

Milliy musiqiy uslublarni o‘rganish va o‘qitishda mavjud qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun zamonaviy resurslardan foydalanish, ilg‘or xorijiy tajribalarni qo‘llash va individual yondashuv asosida o‘quv dasturlarini tuzish lozim. Shu bilan birga, milliy musiqaning madaniy ahamiyatini targ‘ib qilish orqali yosh avlodning qiziqishini oshirish ham muhimdir. Bu o‘z navbatida, milliy musiqiy merosni saqlash va rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xorijiy ilg‘or ta’lim tajribalari

- Muvaffaqiyatli xorijiy metodologiyalar sharhi:

- Suzuki usuli (erta musiqa ta’limi va quloq o‘rganishga urg‘u).

- Kodály usuli (xalq musiqasi va musiqiy savodxonlikni rivojlantirish).

- Dalcroze Evrhythmics (harakatlarni musiqiy o‘rganish bilan uyg‘unlashtirish).

- Milliy uslublarga integratsiya qilish: Moslashuvchan elementlarni aniqlash.

Individual yondashuv asosida o‘qitish

- Ta'rif va ahamiyati: O'quvchilarning qiziqishlari, iste'dodi va o'qish sur'atlariga moslashtirilgan o'qitish.

- Amaliy metodlar:

- O'quvchilarning bilim va qiziqishlarini diagnostik baholash.
- Milliy va xorijiy uslublarni uyg'unlashtirgan shaxsiy dars rejalari.
- Interaktiv o'qitish uchun texnologiyalar va vositalardan foydalanish.

Amaliy misollar va qo'llanmalar

- Muvaffaqiyatli integratsiya misollari:

- O'zbek milliy musiqiy uslublarini (masalan, Shashmaqom) ilg'or texnikalar yordamida o'qitish.

- Xorijiy va mahalliy musiqa pedagoglari o'rtasidagi hamkorlik.

- Seminarlar va madaniyatlararo dasturlar: O'quvchilar va mutaxassislar o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantirish.

Foydalari va qiyinchiliklari

- Foydalari:

- Milliy musiqiy an'analarni qayta tiklash.
- O'quvchilarning qiziqishi va bilimlarni egallashni kuchaytirish.
- Madaniy o'zlikni saqlagan holda xalqaro tajribalarni o'rganish.

- Qiyinchiliklari:

- An'anaviy pedagogik yondashuvlarni o'zgartirishga qarshilik.
- Xorijiy metodlarni moslashuvchan qilib, madaniy xususiyatlarni saqlash.

Tavsiyalar

- Siyosiy darajadagi qo'llab-quvvatlash: Madaniyatlararo almashinuv dasturlarini va resurslar almashuvini rag'batlantirish.

- O'qituvchilarni tayyorlash dasturlari: Pedagoglarni uslublarni samarali uyg'unlashtirish ko'nikmalariga ega qilish.

- Monitoring va baholash: Individual yondashuvlarning ta'limga ta'sirini baholash.

- Kelajak istiqbollari: Milliy musiqani global yondashuvlar bilan o‘qitish uchun barqaror model yaratish.

- Innovatsiya orqali madaniy saqlash: An’ana va zamonaviylik o‘rtasidagi muvozanatni topish.

Mahalliy musiqa uslublarini o‘qitishda individual yondashuvlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun pedagogik kadrlarning tayyorgarligi muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, xorijiy tajribani mahalliy sharoitga moslashtirishda madaniy xususiyatlarni hisobga olish lozim. Masalan, Finlyandiya ta’lim tizimida qo‘llaniladigan individual dasturlarni O‘zbekiston sharoitiga moslashtirishda musiqa madaniyatining o‘ziga xos jihatlarini inobatga olish talab etiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, mahalliy musiqa uslublarini o‘qitishda individual yondashuvni amalga oshirish uchun quyidagi takliflarni ilgari suramiz:

Xorijiy tajribalarni o‘rganish va mahalliy sharoitga moslashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy tadbirlarni tashkil etish.

O‘qituvchilar uchun malaka oshirish kurslarini yo‘lga qo‘yish.

Musiqiy ta’limda interaktiv va innovatsion texnologiyalarni kengroq joriy etish.

O‘quv dasturlarini mahalliy va xorijiy musiqa uslublarini uyg‘unlashtirgan holda ishlab chiqish.

O‘quvchilarning individual xususiyatlariga mos pedagogik strategiyalarni qo‘llash.

Mazkur takliflar mahalliy musiqa madaniyatini rivojlantirish va ta’lim tizimining sifatini oshirishda muhim ro‘l o‘ynaydi.

Adabiyotlar.

1. Abdixodirova, G., & Taxirova, K. (2024). TA’LIM JARAYONIDA MUSIQA NAZARIYASI FANINING AHAMIYATI. Models and methods in modern science, 3(5), 52-56.

2. EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH Innovative Academy Research Support Center UIF = 8.1 | SJIF = 7.899 www.in-academy.uz
Komil o'g'li, O. I. (2023). VOKAL MUSIQA PEDAGOGIKASINING ASOSIY TAMOYIL VA USLUBLARI. *World of Science*, 6(5), 706-707.
3. Maxmudov, J. (2022, November). VOKAL VA ZAMONAVIY MUSIQANING MAZMUNI VA AHAMIYATI. In *Proceedings of International Conference on Educational Discoveries and Humanities* (Vol. 1, No. 3, pp. 10-13).
4. Gaziyeu, J. J. (2024). NAMANGAN VILOYATI TARIXI VA MADANIYATI DAVLAT MUZEYI. *Inter education & global study*, (5 (1)), 456-465.
5. Joraxanovich, G. J. (2023). PSYCHOLOGICAL FACTORS OF MUSICAL EDUCATION. *Open Access Repository*, 9(11), 8-10.
6. Собиров, Ю. Б. (2021). МЕТОДЫ ИЗМЕРЕНИЯ КОЭФФИЦИЕНТОВ ОТРАЖЕНИЯ ЗЕРКАЛ И КОЭФФИЦИЕНТОВ ПРОПУСКАНИЯ СТЕКОЛ. *Universum: технические науки*, (10-5 (91)), 5-12.
7. Gaziyeu, J. J. (2021). VOCAL MUSIC OF UZBEK COMPOSERS. In *WORLD SCIENCE: PROBLEMS AND INNOVATIONS* (pp. 260-262).
8. Gaziyeu, J. J. (2021). STYLISTIC FEATURES OF THE WORK OF FRANZ JOSEPH HAYDN. In *АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ* (pp. 215-217).
9. Ахадов, Ж. З., & Абдурахманов, А. А. (2017). Теплоэнергетические параметры и балансовое распределение энергии парового котла солнечных высокотемпературных установок. *Computational nanotechnology*, (1), 71-74.
10. JURAKHONOVICH, G. J., & KARIMBERDIEVICH, R. K. Renewing the System of the Country and the Role and Significance of Art and Culture in Today's New Level of Modernization in Our Life. *JournalNX*, 6(05), 7-9.
11. Шашнева, Е. Н., & Газакова, С. (2021). ОБРАЗОВАНИЕ В КУЛЬТУРЕ ТУРКМЕНИСТАНА. *Печатается по решению редакционно-издательского совета Шуйского филиала ФГБОУ ВО «Ивановский государственный университет»*, 266.
12. Akhmedov, B. (2023). THE FIRST FORMATION PROCESSES OF UZBEK VOCAL PERFORMANCE. *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования*, 2(8), 126-128.

13. Syfiddinovich, A. B. (2024). MUSIQA CHOLG 'ULARINING ILK SHAKL VA TURLARI. *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 7(2), 92-96.

14. Sayfiddinovich, A. B. (2023). AESTHETIC EDUCATION TO STUDENTS IN MUSIC CLASSES OF GENERAL SECONDARY SCHOOLS.

15. Rakhimov, I. B. (2024). WAYS TO CREATE AND USE INTERNET RESOURCES IN GEOGRAPHY LESSONS. *Экономика и социум*, (2-1 (117)), 595-599.

16. Rakhimov, I. B. (2024). METHODS FOR DETERMINING THE IMPACT OF LOCAL ENVIRONMENTAL PROBLEMS ON HUMAN HEALTH. *MODERN PROBLEMS AND PROSPECTS FOR ORGANIZING A HEALTHY LIFESTYLE AND PROPER NUTRITION*, 1(01).

17. Ikhtiyor, R. (2024). Using the Kahoot Education Platform to Create E-Learning Resources in Geography Education. *Journal of New Century Innovations*, 67(4), 19-23.

18. Baxtiyor o'g'li, R. I. (2023). UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA GEOGRAFIYANI O'QITISHNING ZAMONAVIY TA'LIM VOSITALARIDAN FOYDALANISH.

19. Абдурахмонов, Б. М. (2023). УЧЕБНО-ПРАКТИЧЕСКИЕ КЛУБЫ КАК МЕТОДИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА В ВУЗАХ (ИЗ ОПЫТА КЛУБА "ГЕОГРАФ-ИССЛЕДОВАТЕЛЬ"). In *Современное географическое образование: проблемы и перспективы развития* (pp. 384-389).

20. Abduraxmonov, B. M. (2023). TABIIY GEOGRAFIYA DARSLARI UCHUN KARTOGRAFIK KATALOG YARATISH. *Research and education*, 2(5), 319-325.

21. Суслов, В. Г., & Абдурахмонов, Б. М. (2020). Построение урока географии на основе деятельностного подхода. *География и экология в школе XXI века*, (2), 39-42.

22. Акабоев, И. З., Хакимов, М. М., & Турдалиев, И. Э. (2023). ЗНАЧЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ КАРТ В ОХРАНЕ ПРИРОДЫ И ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ. *Экономика и социум*, (6-1 (109)), 593-598.